

transparant

EDITORIAL

Grote dankbaarheid: 50+1 jaar IPB

In deze Transparant blikken we met een warm hart terug op onze feestdag 'Betrokken in dialoog' op 5 juni 2021. We vierden met een jaar uitstel ons gouden jubileum. Door de coronamaatregelen mochten we slechts met maximaal 50 betrokken IPB-mensen vieren, in openlucht! En we zullen het geweten hebben: het gebrek aan zon en een koude wind zorgden ervoor dat iedere aanwezige zich hulde in een warm rood fleecedeken. De foto's zijn er de getuigen van. Maar het werd een warme viering met accurate bijdragen van Prof. Lamberigts, Mgr. Koen Vanhoutte en drie werkgroepen van IPB-leden die een thema uitwerkten. Je leest hierover meer op de volgende pagina's. Dankjewel, duizendmaal dank aan wie meewerkte aan deze dag en vooral aan de voorbije 51 jaar IPB.

Verjaardagswensen

Heel wat mensen lieten ons weten dat ze de viering via livestream volgden. Sommigen onder hen stuurden ons verjaardagswensen. We selecteerden er enkele:

"Dank voor jullie bezielde inzet voor onze kerkgemeenschap, in steeds wisselende tijden van vreugde en zorg!"

"Op een verjaardag blik je terug, maar kijk je natuurlijk ook vooruit; graag wens ik jullie nu al succes met de werking van het IPB in de komende jaren. Het IPB groeide in de 51 voorbije jaren uit tot een bij uitstek onafhankelijke én onmisbare factor in het Vlaamse kerklandschap. Go on, jullie werking en inbreng is en blijft cruciaal!"

"Dank, proficiat en voortdoen want IPB is onmisbaar voor een volwassen kerkbeleving."

Dankjewel, voor deze en vele andere wensen. Ze sterken ons in het engagement om verder te gaan op de ingeslagen weg. We hopen in de toekomst voldoende omkadering en middelen te behouden om kwaliteitsvol werk te kunnen leveren. Iemand stuurde met zijn wens ook een kritische kanttekening mee: *"Ik heb genoten van de historische kijk op de voorbije jaren ... Wat opviel was dat er een waaier van onderwerpen besproken is ... sprokkelhout dat eigenlijk nooit het haardvuur warmte en voldoening heeft gegeven."*

We kunnen dit enkel maar beamen: er zijn thema's die op de agenda blijven staan, die we doorheen de jaren hebben meegenomen waartot op vandaag (te) weinig verandering is gekomen. De positie van de vrouw in de Kerk is er één van.

Onze toekomst zal synodaal zijn of zal niet zijn.

"De zin die prof. Lamberigts uitsprak, zal ik blijven onthouden: het IPB als Forum waar bisschoppen en leken elkaar ontmoeten en/of enerveren ...", schreef een lid in zijn wens. Ja en neen. We willen als betrokken leken in de Vlaamse Kerk onze stem laten horen, en daarmee *luis in de pels* zijn waar nodig. Maar we willen vooral samen op weg gaan, in dialoog, ... We sluiten graag voluit aan bij de oproep van paus Franciscus om de synodale weg te gaan. Op ons Forum van oktober gaan we hierover verder in gesprek. We kijken ook al reikhalzend uit naar 4 december want we plannen dan een symposium met als thema 'KERK 2030'. Houd de datum alvast vrij. Ondertussen houden we samen het vuur brandend.

Zeg JA tegen nieuwe avonturen, veraf of dichtbij.
Geniet van een fijne zomer!

Betrokken in dialoog

IPB viert 50⁺¹ jaar op 5 juni 2021

Een jaar later dan oorspronkelijk gepland vierde het IPB zijn gouden jubileum. Omdat samenkomen met een grote groep nog altijd niet mogelijk was, kozen we voor een gemengde formule waarbij de bisschoppen, de voorzitters, ondervoorzitters en medewerkers van de voorbije 50 jaar samen met de bureauleden ter plaatse konden aanwezig zijn op zaterdag 5 juni. We waren te gast in Gent in de school BenedictusPoort, Campus Ledeborg. Omwille van de coronabeperkingen gingen de feestelijkheden buiten op de speelplaats door, vandaar de rode fleecedekentjes op de foto's. Voor de aanwezigen werd het een hartverwarmend gebeuren met veel boeiende ontmoetingen. Leden, oudleden en sympathisanten konden via een livestream het programma thuis meemaken. Voor wie dat gemist heeft blijft de opname beschikbaar op onze website evenals de 2 video's met interviews.

50 jaar geschiedenis in vogelvlucht

Professor Mathijs Lamberigts van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven schreef voor ons een uitgebreid artikel over de geschiedenis van het IPB. Dat zal opgenomen worden in een boek dat in het najaar verschijnt. Op 5 juni gaf hij er een samenvatting van in de feestrede. Graag citeer ik hier uit zijn slotbeschouwingen.

“Het IPB werd opgericht vanuit de dynamiek van het concilie Vaticanum II. Het concilie hechtte veel belang aan de medeverantwoordelijkheid van de gelovigen. Overall, ook in Vlaanderen, werden met groot enthousiasme alle mogelijke nieuwe raden opgericht. Maar structuren zijn taai, stug en log en het enthousiasme van mensen kan fel zijn, maar is soms ook niet bestand tegen de tand van de kerkelijke tijd. Men leest regelmatig in teksten van kerkelijke beleidsvoerders dat de (echte) leek moet opstaan. Vele leken zijn opgestaan en weggegaan, want weinig leek te bewegen. Ook dat is een les van 50 jaar IPB-activiteiten.

Van bij het begin vertrok het IPB omwille van zijn functie (adviesorgaan, geen beleidsorgaan) met een handicap. Het typische van een advies is dat men het kan ter harte nemen of ter zijde leggen. Het IPB zocht de dialoog op, wat zowel bij de progressieven als de conservatieven tot kritiek leidde: het ging niet vooruit versus het ging te snel vooruit. Het IPB koos voor overleg en sloeg niet met deuren. Het is een optie, maar ook een handicap. Vele leken wilden niet langer naar een bewegingsloze hemel staren, bisschoppen vonden het IPB soms eigengereid en niet representatief. Ook dat is 50 jaar IPB-geschiedenis.

Maar de IPB-geschiedenis laat ook zien hoe gelovig Vlaanderen met passie heeft nagedacht over wereld en Kerk, thema's in leven heeft gehouden (rechtvaardigheid, identiteit, leken en vrouwen) en gezocht heeft naar handvaten voor een toekomstgerichte Kerk. Wat er in de voorbije 50 jaar aan waardevolle documentatie verzameld en uitgegeven werd, is indrukwekkend en veel van de oriëntaties en aanbevelingen hebben nog steeds hun relevantie en staan dus nog uit.

Het IPB in zijn initiële setting bestaat niet meer. Een aantal organisaties waaraan bij de uitbouw van de structuur van het IPB in 1969 veel aandacht werd besteed, hebben afgehaakt. Andere organisaties, vaak ontstaan vanuit een grote sociale of spirituele nood, zijn er bij gekomen. Het klassieke katholieke spectrum van de jaren '70 lijkt gediversifieerd. Kleine maar vitale organisaties hebben een plaats gekregen in het IPB.

Grote conflicten tussen bisschoppen en IPB zal men op de radar niet terugvinden, maar dat beide partijen elkaar af en toe geërgerd hebben, kan niet ontkend worden. Het lijkt me zelfs het belangrijkste argument om met het IPB nog eens 50 jaar verder te gaan. Want waar kerkleiding en gelovigen elkaar enerveren, daar is er nog betrokkenheid van beide partijen en daar zijn de voorwaarden voorhanden voor kritische dialoog, zo vitaal voor de Kerk van morgen.

Die Kerk zal kleinschalig zijn. Ze heeft nood aan evangelisch getuigenis en evangelische durf. Het christendom is geen organisatie maar een beweging met een blijvende opdracht: Gods droom over de mensen zoals geopenbaard in Jezus van Nazareth constant levend te houden. In de vele teksten, documenten en boeken waarbij het IPB betrokken is geweest, blijkt deze gedachte de inspirerende motor. Als het IPB niet bestond, dan zou men het moeten uitvinden, omdat het een uniek platform is voor informatie-uitwisseling, inspiratie, bemoediging, confrontatie en dus dialoog.”

Jongeren en IPB

Tijdens de feestzitting werden 3 belangrijke thema's uit de voorbije jaren kort voorgesteld. Twee ervan zijn opgenomen in dit artikel, het derde staat op de achterkant van dit nummer van Transparant.

Het thema jongeren kwam het eerst aan bod. Anaïs Fayt vertelde hoe tijdens de jongerensynode een jonge toehoorder een sterk beeld gebruikte. “De kerk is een kano waarin de ouderen helpen de koers te behouden door de positie van de sterren te observeren, terwijl de jongeren krachtig roeien en zich voorstellen wat hen nog te wachten staat.’ Jongeren zijn natuurlijk meer dan enkel de roeiers. Door hun verschillende talenten en soorten inzet kunnen ze de sterren misschien wel beter opmerken of durven zij op de gevaarlijke delen van de rivier te varen.”

In een korte video kwamen 9 jonge christenen aan het woord. Zij dromen van een Kerk met meer diversiteit, waar mensen van alle culturen en geaardheden zich welkom voelen. Een Kerk die niet vastzit in het verleden en die mensen van alle leeftijden helpt zoeken naar zin en betekenis. Van de vorige generaties leerden ze dat een goed christen zijn betekent een goed mens zijn, solidair en met een barmhartig hart. Verhalen uit de Bijbel en het kruisje bij het slapengaan blijven hen bij uit hun kinderjaren. Vandaag vertaalt hun engagement als gelovige zich in meezingen in het kerkkoor, misdienaar zijn, mee catechese geven, mensen helpen waar het kan. Meegaan op bedevaart doet deugd omdat het kansen geeft om met anderen in gesprek te gaan over geloof.

“De Kerk heeft jongeren nodig met hun energie en drang naar vernieuwing,” besloot Els Van Doren. We hebben elkaar nodig om samen Kerk en wereld op te bouwen. “Laat het IPB een plek zijn van ontmoeting tussen generaties, van ontdekking van elkaars vragen, vrees en dromen, van openbaring van wat een gemeenschap kan zijn.”

Christenen en geld

In de voorbije 50 jaar heeft het IPB vele thema's op het snijpunt van Kerk en samenleving behandeld. De thema's economie en geld en crisis en armoede waren telkens weer het onderwerp van Forumbijeenkomsten en publicaties. Zo wijdde het IPB in 1981 meerdere bijeenkomsten aan het thema *Christenen in de crisis*. 10 jaar later kwam dit opnieuw aan bod en werd een werkboek gepubliceerd dat in vele groepen gebruikt werd voor verdere reflectie. Ook na de bankencrisis van 2008 stond het thema op de agenda. Aansluitend ging ook aandacht naar de armoede ten gevolge van de crisis. In 2012 lanceerden het IPB, de Franstalige zusterorganisatie CIL en de Belgische bisschoppen een gemeenschappelijke oproep voor een rechtvaardiger en menswaardiger wereld.

Geert Janssens stelde dat we als christenen geen eigenaars maar rentmeesters zijn met een opdracht en verantwoordelijkheid tegenover de aarde en al haar bewoners. Door reflectie en gesprek, door impulsen en adviezen kan het IPB bijdragen tot de toekomst van ons gemeenschappelijk huis. Met zijn groot netwerk van organisaties en met individueel sterk geëngageerde leden kan het de kansen van de crisissen (COVID, klimaat, ...) benoemen en oproepen tot een nieuwe regelgeving. Zo werkt het mee aan bewustwording en mentaliteitsverandering waarin niet de economie maar de mens en de schepping centraal staan.

Carine Devogelaere

Op deze feestviering drukken we de hoop en het engagement uit om binnen het IPB te kiezen om samen verder concreet gestalte te geven aan een synodale werkwijze. Dit zal ons toelaten om langer en intenser stil te staan bij cruciale vragen over ons samen christen zijn in deze tijd. Samen op weg zullen er antwoorden groeien die dicht staan bij de mensen van deze tijd en dicht bij de bronnen van ons geloof.

Mgr. Koen Vanhoutte, bisschop referent voor het IPB

Programma 5 juni

(herbekijken kan op www.ipbsite.be)

- Beelden uit het IPB van de voorbije 50 jaar
- Welkom door voorzitter Christa Damen
- Gebedsmoment
- Feestrede: 50 jaar IPB in vogelvlucht
Em. Prof. Dr. Mathijs Lamberigts
- Video: Dynamiek van het IPB
- Thema: Jongeren
Vorbereid door Filip Carpentier, Tony De Jans, Anaïs Fayt, Laura Tack, Saskia van den Kieboom en Els Van Doren
- Thema: Vrouw in de Kerk
Vorbereid door Christa Damen, Laura Tack, Saskia van den Kieboom en Ilse Van Gorp
- Video: IPB samen op weg naar de toekomst
- Thema: Economie en geld
Vorbereid door Carine Devogelaere en Geert Janssens
- Woordje van de bisschop referent, Mgr. Koen Vanhoutte
- Dankmoment

50 jaar vrouwen in de Vlaamse kerk. De bewogen geschiedenis van een IPB-thema

Tijdens de viering van 50⁺ IPB blikten Saskia van den Kieboom, Ilse Van Gorp en Laura Tack terug op een van de belangrijkste thema's uit de geschiedenis van het IPB: de rol van vrouwen in de kerk. Dit thema hangt nauw samen met de voornaamste functie van het IPB als het interdiocesaan overlegorgaan in de Vlaamse kerk, dat vooral aan leken een stem wil geven.

Vrouwen zijn altijd leek

Het onderscheid tussen clerus en leken in de kerk was voor het Tweede Vaticaans Concilie nog groter dan vandaag. Enkel gewijden bekleedden een sleutelrol in de liturgie en de kerkelijke leiding. Leken hadden slechts een minimale inbreng in dit hiërarchische kerkmodel. Vanuit het perspectief van de vrouwenrechten brengt dit onderscheid tussen gewijden en niet gewijden een extra onevenwicht met zich mee. Saskia van den Kieboom stelt het onomwonden: “Een vrouw kan niet gewijd worden, dus behoren vrouwen altijd tot de leken, de club die binnen de kerk niks te zeggen heeft.”

Iedereen priester?

In het midden van de twintigste eeuw introduceerde de dominicaan Yves Congar een ander kerkbeeld, met een grotere rol voor de leek. Paus Johannes XXIII benoemde hem in 1960 als *peritus* of adviserend expert op het Tweede Vaticaans Concilie, waar Congar een niet te onderschatten invloed had op de dogmatische constitutie over de kerk *Lumen Gentium* (1964). De idee van het algemeen priesterschap van de gelovigen (§10, vgl. 1 Pe 2,9) gaf de aanzet tot een ander kerkmodel. De oprichting van het Interdiocesaan Pastoraal Beraad in 1970 is hier de vrucht van.

De eigenheid van de vrouwelijke roeping

Het IPB schaart zich van in het begin ten volle achter dat nieuwe kerkmodel uit het Tweede Vaticaans Concilie en wil mee gestalte geven aan deze *communio*, met ruimte voor de gedeelde verantwoordelijkheid van gewijden en leken, zowel mannen als vrouwen. “Vrouwen konden in het bisdom Antwerpen en later ook in andere Vlaamse bisdommen, vanaf dat moment ook een specifieke rol in de kerk opnemen, namelijk die van pastoraal werker,” stelt Saskia verder.

In 1994 echter staat dit pleidooi voor een gedeelde verantwoordelijkheid van mannen en vrouwen in de kerk terug op de helling. In de apostolische brief *Ordinatio Sacerdotalis* bevestigt Johannes Paulus II dat vrouwen geen priester kunnen worden. Hij beroept zich voornamelijk op het verschil tussen vrouwen en mannen en op de zogenaamde ‘eigenheid’ van de vrouwelijke roeping.

Gelijkwaardigheid in verschil

Tijdens de Algemene Vergadering van 10 en 11 juni 1994 drukt het IPB onder het voorzitterschap van Agnes Pas de nadrukkelijke wens uit om “adviezen te formuleren omtrent de plaats die vrouwen nu reeds in de Vlaamse kerkgemeenschap kunnen hebben.” Tijdens het voorzitterschap van Trees Dehaene vinden deze adviezen hun weg naar de publicatie *Wie mag toeven binnen uw tent? Vrouw en Kerk* (Davidsfonds, 1998). De stelling van het boek is duidelijk. Het verschil tussen man en vrouw mag “geen bron van onderschikking meer zijn”. Het IPB pleit voor een volwaardig partnerschap tussen mannen en vrouwen op basis van een “gelijkwaardigheid in verschil”.

De balans

Deze aanpak wierp intussen vruchten af. “In het jaarrapport van 2019 lezen we dat vrouwen een onvervangbare rol spelen voor de toekomst van de kerk en het geloofsleven. Van de duizenden mensen die in de kerk een rol opnemen zijn de vrouwen in de meerderheid,” stelt Ilse Van Gorp. “Daarnaast liggen er nog een aantal domeinen open waarin het gelijkwaardig partnerschap van mannen en vrouwen niet verworven is.”

Vrouwen worden bijvoorbeeld nog steeds niet ten volle erkend in hun roeping en engagement. Zij kunnen geen diaken of priester worden en worden vaak, bij een gebrek aan priesters, uit noodzaak ingeschakeld om taken te vervullen binnen de kerkgemeenschap. Ook de daadwerkelijke participatie van vrouwen in het beleid van de kerk is niet altijd mogelijk. Het gelijkwaardig partnerschap tussen mannen en vrouwen, waarvoor het IPB sedert de beginjaren ijvert, is dus nog niet structureel genoeg verankerd in de Vlaamse kerk.

In 2021 is de balans nog steeds uit evenwicht als het gaat om vrouwenrechten in de kerk. Toch, wat de verrezen Christus al wist toen hij het woord richtte tot Maria Magdalena (Joh 20,11-18), leeft ook vandaag in het bredere maatschappelijke debat: *the future is female*. Wie toekomstgericht wil denken in de Vlaamse kerk, kan er niet omheen ook vrouwen serieus te nemen als partners in het beleid en de zending van de kerk.